

MIHAIL BUL GGA KOV

*Kader
Yumurtaları*

Çeviri: UĞUR BÜKE

♥ can
modern

MIHAIL BULGAKOV

KADER
YUMURTALARI

Can Modern

Kader Yumurtaları, Mihail A. Bulgakov

Rusça aslından çeviren: Uğur Büke

Роковые Яйца (Rokovie Yaitsa)

İlk baskı: Nedra, Şubat 1925.

Bu kitapta kaynak alınan baskı: *İzbrannye proizvedenie v 2 tomah*, izdatelstvo hudojestvennoj literatury Dnipro, 1989.

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Çevirmen, eserin Türkçe adını koyan Erdem Erinç'e teşekkür eder.

1. basım: Ekim 2022, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 4000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Ezgi Arslan / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-5867-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750758676

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MİHAİL BULGAKOV

KADER
YUMURTALARI

UZUN ÖYKÜ

Rusça aslından çeviren

Uğur Büke

Mihail Bulgakov'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Usta ile Margarita, 2003

Genç Bir Köy Hekimi, 2014

Kol Manşetinde Notlar, 2015

Kızıl Moskova, 2016

Morfin, 2019

Hayatımızın Bir Günü, 2021

Köpek Kalbi, 2021

MİHAİL AFANASYEVİÇ BULGAKOV, 1891'de Kiev'de doğdu. Genç yaşta doktorluğu bırakarak kendini tümüyle yazarlığa verdi. İlk romanı *Beyaz Muhafız* (1925), komünist bir kahramana yer vermediği gerekçeyle Sovyet resmî çevrelerince büyük tepkiyle karşılandı. Sovyet toplumunu eleştiren yergili fantezilerin yer aldığı *Şeytani'de* (1925) resmî çevrelerin eleştirisine uğradı. Bulgakov aynı yıl sözde bilim üstüne bir yergi niteliğindeki *Köpek Kalbi*'ni yazdı. 1930'a gelindiğinde, eserlerinin yayımlanması yasaklanmıştı. Buna karşın Bulgakov, 1930'larda iki önemli eser daha verdi. Moskova Sanat Tiyatrosu'nun perde arkasını acımasızca yeren yarıda kalmış özyaşamöyküsel romanı *Teatral Bir Roman* ve göz kamaştırıcı bir fantezi olan *Usta ile Margarita*. 1940'ta Moskova'da ölen Bulgakov'un eserleri, Stalin'in ölümünün ardından, 1950'lerin sonlarına doğru gittikçe saygınlık kazandı.

UĞUR BÜKE, 1959'da Suşehri'nde doğdu. Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1981'de mezun olduktan sonra Türkiye'nin Sesi radyosunda Rusça spiker ve çevirmen olarak çalıştı. Askerliğinin ardından İstanbul'a yerleşerek turist rehberliği ve Sovyetler Birliği Başkonsolosluğu'nda çevirmenlik yaptı. Nikolay Gogol, Lev Tolstoy, İvan Turgenyev, Nikolay Leskov, İvan Bunin, Valentin Rasputin, Anatoli Rybakov, Yuri Bondarev, Nikolay Nekrasov, İlya Boyaşov, Svetlana Uturgauri, Olcas Süleymenov, R. Abutalıbov, E. Muradaliyeva gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandıran ve TYS üyesi olan Büke evli ve bir kız çocuk sahibi.

I

Profesör Persikov'un özgeçmişı

16 Nisan 1928 akşamı, IV. Devlet Üniversitesi profesörü ve Moskova Zooloji Enstitüsü Müdürü Persikov, Gertsen Sokağı'nda yer alan Zooloji Enstitüsü'ndeki laboratuvarına girdi. Tavandaki yuvarlak, mat lambayı yak-tı ve çevresine bakındı.

Korkunç felaketin başlangıcının özellikle o berbat akşam ve felaketin temel nedeninin kesinlikle Profesör Vladimir İpatyeviç Persikov olduğunu kabul etmek gerekir.

Tam elli sekiz yaşındaydı. Yanlarından sarımsı tüyler sarkan kel kafası makine gibi çalışıyordu. Sinekkaydı tıraşlıydı, altdudağı hafif ileri çıkıktı. Bundan dolayı da Persikov'un suratında hep inatçı bir hava hissediliyordu. Kırmızı burnunun üzerine, gümüş çerçeveli eski moda küçük gözlükler takıyordu; gözleri küçük ama ıslık ıslıldı; uzun boylu ve hafif kamburdu. İnce, gıcırıtılı bir sesle vraklar gibi konuşurdu. Diğer tuhaflıklarının yanı sıra, ciddi ve kendinden emin bir şeyler söylemeye başladığında sağ elinin işaretparmağını kanca gibi bükerek, gözlelerini kısırdı. Kendi alanındaki olağanüstüengin bilgisi nedeniyle hemen her zaman kendinden emin konuştuğu için Profesör Persikov'un kancası muhatabının gözünün önünden kolay kolay inmezdi. Profesör Persikov kendi

alanı dışında yani zooloji, embriyoloji, anatomi, botanik ve coğrafya dışında hemen hemen hiç konuşmazdı.

Profesör Persikov gazete okumaz, tiyatroya gitmezdi, karısı da 1913 yılında şöyle bir not bırakarak Zimin Operası'ndan bir tenorla kaçmıştı:

Kurbağaların dayanılmaz bir tiksintiyle tüylerimi ürperiyor. Onlar yüzünden bütün hayatım boyunca mutsuz olacağım.

Profesör bir daha evlenmedi, çocuğu da yoktu. Çabuk sinirlenir, siniri çabuk geçerdi; sarı böğürtlenli çay severdi; Preçistenka'da bir odasında dadı gibi profesörün peşinden ayrılmayan, kara kuru ihtiyar kâhya Marya Stepanovna'nın kaldığı beş odalı bir evde yaşardı.

1919 yılında profesörün beş odasından üçüne el koyuldu. O zaman Marya Stepanovna'ya şöyle demişti:

"Bu başıbozukluğa bir son vermezlerse Marya Stepanovna, yurtdışına giderim."

Hiç kuşku yok ki, eğer profesör bu planını uygulasaydı, dünyadaki herhangi bir üniversitenin zooloji kürsüsünde kolayca yer bulabilirdi, çünkü kesinlikle birinci sınıf bir biliminsanıydı ve özellikle de amfibiler yani amfibiler konusunda Cambridge'deki William Weckle ve Roma Üniversitesi'ndeki Giacomo Bartolomeo Beccari dışında eşi benzeri yoktu. Profesör Rusça dışında dört dilde okuyabiliyor; Fransızca ve Almancayı anadili gibi konuşabiliyordu. Persikov yurtdışı kararını uygulamadı, üstelik 1920, 1919'dan çok daha kötü başladı. Olaylar hiç durmadan birbirini takip etti. Bolşaya Nikitskaya'nın adını Gertsen'e çevirdiler. Sonra Gertsen'le Mohavaya sokaklarının köşesindeki evin duvarına gömülü saat on biri çeyrek geçede takıldı kaldı ve nihayet Zooloji Enstitüsü'nün teraryumlarındaki bu meşhur yılın değişimlerine dayana-

mayan olağanüstü örneklerden ağaç kurbağalarının sekizi, sonra siğilli kurbağalardan on beşi ve nihayet çok nadir bir örnek olan Surinam pipası öldüler.

Doğru bir deyişle kuyruksuzlar diye adlandırılan amfibiler familyasının birinci sınıfıyla yok olan siğilli kurbağaların hemen peşinden, amfibilerin hiçbir sınıfından olmayan, enstitünün değişmez odacısı Vlas da o güzel dünyaya göçtü. Bu arada ölüm nedeni zavallı amfibilerle aynıydı ve Persikov hemen tespit etmişti: “Yetersiz beslenme!”

Bilimsanı kesinlikle haklıydı; Vlas unla beslenmiyordu, kurbağalar da un kurtlarıyla; birincisi ortadan kalktığı için ikinciler de doğal olarak yok olmuştu. Persikov geriye kalan yirmi ağaç kurbağasını hamamböcekleriyle beslemeye çalıştı, ama hamamböcekleri savaş komünizmine kindar yaklaşımlarını göstererek bir yerlere kayboldular. Böylece son örnekleri de enstitünün bahçesindeki lağım çukuruna atılmak zorunda kaldılar.

Ölümlerin, özellikle Surinam pipasının ölümünün Persikov’daki etkisini anlatmak mümkün değil. Ölülerden nedense tamamen o zamanki halk eğitim komiserini suçluyordu.

Enstitünün buz gibi koridorunda şapka ve galoşlarıyla duran Persikov, son derece zarif bir centilmen olan asistanı keçisakallı İvanov’a şöyle diyordu:

“Bunun için onu, Pyotr Stepanoviç’i asmak bile yetmez. Ne yaptıklarını sanıyorlar? Enstitüyü öldürüyorlar! Efendim? Muhteşem bir *Pipa Americana* örneği, az rastlanır bir erkek, tam on üç santimetre uzunluğunda...”

Sonrası daha kötü oldu. Vlas’ın ölümüyle enstitünün pencereleri dondu, öyle ki iç çerçevedeki cam tamamen buzla kaplandı. Tavşanlar, tilkiler, kurtlar, balıklar ve suyuhanları birer birer öldü. Persikov günlerce konuşmadı, sonra zatürree oldu ama ölmedi. Düzelince enstitüye

haftada iki sefer gelmeye başladı, dışarıda hava kaç derece olursa olsun nedense hep eksi beşi derece olan yuvarlak salonda, başında şapka, ayağında galoşlarla sekiz öğrencisine “Sıcak kuşak sürüngeleleri” adlı dersini verdi. Geri kalan zamanlarda ise Preçistenka’daki yerden tavana kadar kitaplarla dolu odasında, divanda battaniye altında yatıyor, öksürüyor, Marya Stepanovna’nın yaldızlı sandalyeleri kırıp yaktığı küçük demir sobanın ağzına bakıyor ve Surinam pipasını anımsıyordu.

Dünyadaki her şey sona erer. 1920 ve 1921 de bitti, 1922’de işler tam tersine dönmeye başladı. Birincisi, cennet mekân Vlas’ın yerine daha genç, ama zooloji odacılığında büyük umutlar vaat eden Pankrat geldi ve enstitü az da olsa ısıtılmaya başlandı.

Yazın ise Persikov, Pankrat’ın yardımıyla Klyazma’da on dört sigilli kurbağa yakaladı. Teraryumlarda hayat yeniden başladı... 1923’te Persikov beşi üniversitede, üçü enstitüde olmak üzere haftada sekiz derse giriyordu;; 1924’te ders sayısı haftada on üçe çıktı, bir de işçi fakültelerindeki dersler eklendi; 1925’in baharında ise hepsi de amfibiler dersinden tam yetmiş altı öğrenciyi sınıfta bırakmakla ünlendi.

“Amfibilerle sürüngeleler arasındaki farkı nasıl bilmezsiniz? Bu gerçekten gülünç, delikanlı. Amfibilerde metanefroz yoktur. İşte böyle, efendim. Utanın. Belli ki siz Marksistsiniz?”

“Marksistim,” diyordu kalan öğrenci boynu bükük bir halde.

“Öyleyse, sonbahara bekleriz,” diyordu saygılı bir tonla Persikov ve Pankrat’a bağıırıyordu:

“Sıradaki!”

Uzun bir kuraklıktan sonra ilk sağanakla birlikte amfibilerin canlanması gibi 1926’da ABD-Rus ortak firmasının Gazetnı Yolu ve Tverskaya’nın köşesinden başlayarak

Kırmızı çizginin içindeki hayat cıvılcıydı. Gri renkli amipler yalancı ayaklar çıkararak olanca güçleriyle kırmızı ışına doğru uzanıyorlar ve ışının içinde (sihirli biçimde) canlanıveriyorlardı. Bir güç, içlerine yaşam ruhu veriyordu.

Moskova, 1928. Uzun içsavaşın sonrası; Stalin'in uzun iktidarının ilk dönemi. Kapılarını yeniden açmış Zooloji Enstitüsü'nün müdürü Profesör Persikov mikroskobunun başından ayrıldığı bir esnada canlı organizmaların büyüklüğünü ve üreme hızını artıran olağanüstü bir ışın keşfeder. Tam o sırada ülkedeki kümes hayvanlarında gizemli ve ölümcül bir salgının başlamasıyla ne yapacağını bilemeyen yetkililer Persikov'un buluşuna el koyarlar. Ancak ufak bir kaza, çok geçmeden tüm dünyayı tehdit eden bir felakete dönüşür.

Bulgakov'un, H.G. Wells'in *Tanrıların Tohumu* eserinden esinlenerek yazdığı *Kader Yumurtaları*, Sovyet Rusya'nın gerçeküstü gerçekliğini benzersiz bir zekâ ve öngörüyle ele alan bir bilimkurgu klasığı.

“Coşkusuyla okurun canına can katan, güldürücü bir eser.”

Doris Lessing

#stalin #bilimkurgu #teknoloji #felaketsenaryosu #hiciv

